

пляноване будівництво української Церкви. Такої, точно до деталей продуманої, програми ми не мали; і це, з мого погляду та досвіду, було одною з головних наших невдач.

Мусимо все зробити щоб ця ідея перемогла, стала елементарно зрозумілою, знайшла своїх активних adeptів і оборонців. Я певний є, що ідея власного патріархату, як найбільш доцільної ієрархічної форми в організації української автокефальної Церкви, носиться в свідомості, чи, може, напівсвідомості наших церковних кругів, шукаючи лише стимулу, імпульсу для свого виявлення і кристалізації.

Симон Петлюра, 19 грудня 1921 р. [2].

Список використаних джерел:

1. Огієнко Іван Іванович // Вікіпедія — вільна енциклопедія. — Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
2. Лист Симона Петлюри до Міністра ісповідань професора Івана Огієнка. // Голос Православ'я. — 2006. — № 19. — Жовтень. — С. 8.

The article is about the letter of Simona Petlyuri to Ivan Ohienka (December, 19, 1921)

Keywords and words-combinations: Ukrainian Church, independence of Ukrainian Church, Ukrainian Patriarchy.

Отримано: 19.05.2010 р.

УДК 94(477)(092):001(477)(092):22

А. М. Трембіцький

Хмельницький інститут Міжрегіональної академії управління персоналом

ВОЛОДИМИР СІЧИНСЬКИЙ ПРО ПЕРЕКЛАД БІБЛІЇ ІВАНОМ ОГІЄНКОМ

Стаття вводить у науковий обіг маловідому статтю В. Січинського «В справі новішого перекладу Євангелії українською мовою» (Нью-Йорк, 1955 р.)

Ключові слова і словосполучення: Святе Письмо, переклади Біблії П. Морачевського та І. Огієнка.

«Немає в людини нічого милішого над свою рідну землю. Де хтонародився, де провів свої дитячі роки, до тієї землі прив'язується, він усією душею на ціле життя. А хто, буває, відірветься від своєї рідної землі, той мріє завжди про неї, як просвятість найбільшу. І багато людей, помираючи на чужбині, просять накласти їм у домовину бодай грудочку рідної землі...»

Іван Огієнко [1].

Історичні джерела стверджують, що з давніх часів народ, що мешкав на теренах сучасної України, намагався отримати Священне

Письмо на своїй рідній мові. Окремі частини Святого Письма на церковнослов'янській мові церковнослов'янській мові прийшло на нашу землю вже у другій половині IX – першій половині X ст.

Так, переклад найосновніших частин Біблії, зроблений Кирилом і Мефодієм та їхніми учнями з грецького перекладу Старого Заповіту та одного з грецької тексту Нового Заповіту, прийшов уже на землі Київської Русі. У 1056-1057 рр. з'явилась Остромирова Євангелія [2, с. 47]; 1092 – Євангелія (*зберігається в Рум'янцівському музеї в Москві – авт.*); 1195-1220 – Псалтир, Четвероєвангеліє і Апостол; XIV ст. – Бучацьке Євангеліє [3]; 1489-1499 – рукописна Геннадієва Біблія, що мала «внятковий вплив на ідеологічно-духовне життя, літературу, культуру, образотворче мистецтво багатьох народів»; 1517-1519 – повна Біблія Георгія Скорини, 1581 – перше повне видання всього Святого Письма церковнослов'янською мовою – Острозька Біблія; 1556-1561 – Переспоничьке Євангеліє Михайла Василевича [2, с. 47]; 1574 – перший друкований Апостол Івана Федорова; XVI ст. – Святі Євангелія живою народною мовою ченця Григорія, Василя Тяпинського, Валентина Нагалевського; XVI ст. – катехізис митрополита Петра Могили [3]; 1843 – Остромирова Євангелія новгородського посадника Остромира дяка Григорія [4]; 1859 – проповіді кам'янецького священика Василя Гречулевича [5, с. 61]; XIX ст. – витяги з Нового Заповіту Григорія Квітки (Харків), Маркіяна Шашкевича (Галичина) і «Псалми, переложені на малоруське наречіє» професора Михайла Максимовича [3]; 1859-1860 – П. Морачевський завершив переклад чотирьох Євангелій і Діань Апостольських [6; 7, с. 468; 8], але Священний Синод російської Церкви за політичними мотивами заборонив друкувати переклад цих Євангелій. Лише під тиском революційних подій 1905 р., чотирікнижжя Нового Заповіту побачило світ у 1906-1911 рр. [3].

У 1899 – вийшов переклад «Псалтиря розширена» О. Слюсарчука; 1900-1908 – побачили світ «Святе Письмо Старого і Нового Завіта» Іоанна Бартошевського; 1903 – письменник П. Куліш та вчений І. Пулюй зробили перший повний переклад з єврейських та грецьких текстів українською новітньою мовою майже всієї Біблії, цей переклад частинами друкувався у Львові й Відні (перевидано 1947, 1969, 2000); 1903 – вийшов «Новий Завіт» і «Псалтирь» О. Бачинського [3].

Справу П. Морачевського продовжив український учений, митрополит (з 1944), політичний, громадський і церковний діяч, мовознавець, історик церкви, педагог, культуролог, митрополит Іларіон – Іван Огієнко, який розпочав працювати над перекладом Біблії з 1917 р. [9]. Будучи міністром віросповідань УНР, 1 грудня 1919 р. створив Комісію для перекладу Святого Письма на українську мову при богословському факультеті Кам'янець-Подільського державного українського університету. До її складу ввійшли науковці В. Біднов, О. Лотоцький, протоієрей Є. Сіцинський, Є. Тимченко, письменники І. Липа, Л. Старицька-Черняхівська, В. Самійленко, які переклали «Дії апостолів» та іншу релігійну літературу [5, с. 60].

Вже в 1922 р. Іван Огієнко вперше надрукував у Львові свій переклад Літургії святого Іоанна Златоуста з грецької на українську мову [1].

Видання Біблії в перекладі Куліша-Пулюя було вже вичерпане, а передруковувати його не видавалося розважним, адже українська мова за останні десятиліття значно розвинулася і збагатилася. Тому Британське Біблійне товариство замовило в 1936 р. І. Огієнку новий переклад канонічної Біблії [3], над яким він розпочав працювати ще в 1931 р. [1]. Професор переклав і опублікував Євангелії — від Матвія, Марка, Луки, Івана (*Львів, травень 1937*) [5, с. 61], що було лише частиною головної праці життя вченого — перекладу Біблії на сучасну українську літературну мову з оригінальних давньоєврейських і грецьких текстів [1]. І. Огієнко продовжив працювати над перекладом і в 1938 р. видав Новий Заповіт із Псалтирем в додатку (*Варшава*). Переклад усієї Біблії, в якій врахував усі раніше видані богослужбові книги українською мовою, він завершив 11 липня 1940 р. [5, с. 61]. Проте й пізніше він багато працював над перекладом, удосконалюючи текст Біблії для нових видань [1]. У 1942 р. Стокгольмське Товариство з метою поширення Євангелії в Радянському Союзі видало «Новий Заповіт і Псалтир» у перекладі професора І. Огієнка [3]. Незважаючи на те, що переклад Біблії Іван Огієнко завершив у 1940 р., угоду про друкування Святого Письма з ним було укладено лише 14 березня 1955 р. [5, с. 61]. Повний фундаментальний переклад (який включав і неканонічні книги) «Біблії, або Книг св. Письма Старого і Нового Заповіту» Івана Огієнка вийшов лише в 1962 р. на 1529 сторінках [1] за сприяння Об'єднаного біблійного товариства (*Лондон*). Перший примірник перекладеної ним Біблії Іван Іванович отримав 12 липня 1962 р. [2, с. 47; 5, с. 61] і був обраний Почесним членом Британського Біблійного товариства [5, с. 61].

На вихід цього фундаментального видання Біблії українською мовою відгукнулися науковці з багатьох країн. Так, В. Січинський у статті «В справі новішого перекладу Євангелії українською мовою» (Нью-Йорк, 1955) писав, що «Голос Канади», а за цією радіопередачею і українські часописи в Америці, Австралії й Європі, подали інформацію про переклади Біблії на українську мову. Цей історичний огляд подано з приводу нового перекладу Біблії на українську мову, зробленого проф[есором] Іваном Огієнком для видання Бритійського Біблійного Товариства!» [10]. Але при цьому він зауважував, що події щодо «Біблії (видання 1907 року) трактовано автором [І. Огієнко] не точно і, на жаль, не відповідно. В цій інформації зазначено, що «переклад св. Євангелія Морачевського побачив світ у 1906 році. Текст перекладу зредагував єпископ подільський Парфеній». Насправді ж, за В. Січинським, цей переклад Євангелії й Апостольських посланій, що вийшов друком в «Синодіяльній друкарні в Петербурзі в 1907 році, зладила ціла Комісія під головуванням єп. Парфенія Левицького в Кам'янці, протягом 1905-1907 років. Комісія складалася з богословів і філологів з вищою богословською освітою, переважно Київської Академії. Головним редактором

цього перекладу був о. протоєрей Юхим Сіцінський, а членами: К. Стиранкевич, А. Неселовський, С. Іваницький, М. Бичковський, М. Сакевич (гл. В. Приходько. «Під сонцем Поділля». — Мюнхен, 1948. — С. 133). Переклад о. Морачевського кінця XIX ст. служив лише, як один з текстів попередніх перекладів і ніяк не можна вважати, що «переклад Морачевського побачив світ у 1906 р., зредагований еп. Подільським Парфенієм». На жаль, трактування І. Огієнка щодо видання Біблії в 1907 р. підхопили і досі розповсюджують різні енциклопедичні видання. Так, сучасна Вікіпедія зазначає: «Текст перекладу зредагував єпископ Подільський Парфеній» [3], хоча в дійсності це робила ціла плеяда подільських священиків та науковців. Їхній «переклад Євангелії і Апостольських посланій подільської Комісії, у виданні 1907 року, став основним і провідним для всіх дальших перекладів колегіальних й особливо індивідуальних» [10], зокрема Біблії в перекладі Івана Огієнка.

Сучасні науковці стверджують, що найголовнішою справою всього життя Івана Огієнка стала справа перекладу Біблії на українську мову. Над перекладом він працював у 1936-1955 рр., він і «до сьогодні є неперевершеним надбанням українського народу» [1]. Виданою в 1962 р. Біблією в перекладі І. Огієнка й досі користуються всі протестантські церкви, частково православні й греко-католицькі. У 1988-1989 рр. цей переклад з нагоди 1000-ліття Хрещення Русі був масово поширений в Україні на кошти західних протестантських церков і біблійних товариств [3]. Завдяки чому переклад Біблії Івана Огієнка є сьогодні найбільш поширений і вживаним перекладом Біблії українською мовою [9].

При цьому важливо також зауважити, що праця над перекладом Св. Письма на українську мову не припинялася при будь-яких обставинах. Так, у 1921 р. вийшло «Святе Письмо Нового Завіта» в перекладі Я. Левицького (Жовква) та в його ж перекладі 1925 р. «Книга псалмів»; 1936 р. — Св. Синод Православної Церкви Польщі видав Євангелію Пилипа Морачевського як велику Напрестольну, пізніше надрукував українською мовою весь Новий Заповіт і Псалтир в перекладі професора Михайла Кобриня; 1937 р. — вийшла «Свята Євангелія» М. Кравчука; 1944-1961 рр. — окремі Біблійні книги «Пісні над піснями», «Псалми», «Псалми, або Святі Гімни» в перекладі В. Дзьоби; 1946 р. — «Свята Євангелія» в перекладі Т. Галуцинського [3]; 1957 р. (*за іншими даними — 1963* [2, с. 47]) — «Святе Письмо Старого і Нового Завіту» в перекладі католицького священика І. Хоменка [3]; 1988 р. — видано нову, виправлену (*ким і з якою метою? — авт.*) редакцію Біблії за благословенням Московського патріарха [11]; 1989 р. — «Новий Заповіт» в перекладі Українського Католицького Університету; 1990 р. — «Новий Заповіт. Четвероєвангеліє» і «Апокаліпсис Івана Богослова» у перекладі Л. Герасимчука; 1990-1998 рр. — «Біблія» в перекладі Є. Дулумана; 1991 — «Новий Заповіт з додатком Псалмів і Притч» в перекладі Г. Деркача, що базувався на перекладах Біблії І. Огієнка та Російської Синодальної Біблії; вийшли фрагменти перекла-

ду Святого Письма І. Дяконова та Михайла Москаленка; «Книга Буття» в перекладі Івана Франка; «Святе Письмо» в перекладі прозаїка і перекладача Олександра Гижі; 1992 р. — «Новий Завіт з коментарем» Києво-Галицької Митрополії; 1997 р. — сучасний, загальноприйнятний переклад Нового Завіту під головуванням архимандрита Рафаїла Турконяка [3]; 2004 р. — в незалежній Україні справу П. Морачевського продовжив Святіший Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет, він здійснив перший повний переклад Біблії [12, с. 3]; 2005 — «Християнські Грецькі Писання. Переклад нового світу»; 2007 р. — «Старий Завіт» в перекладі Р. Турконяка, поширена електронна версія перекладу [3].

Таким чином, справа П. Морачевського, І. Огієнка та інших українських патріотів не пропала, хоча історичні шляхи до видання українських перекладів Святого Письма не були простими, а досить складними і обумовлені одвічними колізіями боротьби українців за своє національне самовираження, національну ідентичність, національне духовне визволення. Нині ім'я великого патріота, видатного вченого і педагога Івана Огієнка, його багатий творчий та духовний доробок, що залишився у спадок українському народу, повертається із забуття.

Враховуючи значення маловідомої статті В. Січинського «В справі новішого перекладу Євангелії українською мовою» для сучасних українських дослідників, з метою введення її в науковий обіг і надання можливостей широкому колу істориків та краєзнавців використовувати її в своїх дослідженнях, вона подається повністю із збереженням стилю автора.

ДОДАТОК

В. Січинський

В СПРАВІ НОВІШОГО ПЕРЕКЛАДУ ЄВАНГЕЛІЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ¹

«Голос Канади» і за цією радіопередачею і українські часописи в Америці, Австралії й Європі, подали інформацію про переклади Біблії на українську мову. Цей історичний огляд подано з приводу нового перекладу Біблії на українську мову, зробленого проф. Іваном Огієнком для видання Бритійського Біблійного Товариства!

В тому огляді, з новіших перекладів Біблії, видання 1907 року трактовано автором не точно і, на жаль, не відповідно. В цій інформації зазначено, що «Переклад св. Євангелія Морачевського побачив світ у 1906 році. Текст перекладу зредагував єпископ Подільський Парфеній». Між тим, в дійсності цей переклад Євангелії й Апостольських посланій, що вийшов друком в «Синодіяльній друкарні в Петербурзі в 1907 році, зладила ціла Комісія, під головуванням єп. Партенія Левицького в Кам'янці, протягом 1905-1907 років. Комісія складалася з богословів і філологів з вищою богословською освітою, переважно Київської Академії. Головним редактором цього перекладу був о. протоєрей Юхим Січинський, а членами:

¹ *Збережено мову і стиль автора.*

К. Стиранкевич, А. Неселовський, С. Іваницький, М. Бичковський, М. Сакевич (гл. В. Приходько. Під сонцем Поділля, Мюнхен 1948, ст. 133). Переклад о. Морачевського кін. XIX стол. служив лише, як один з текстів попередніх перекладів і ніяк не можна вважати, що «переклад Морачевського побачив світ у 1906 р... зредагований еп. Подільським Парфенієм».

Працю над перекладом Євангелії на українську мову переводила Подільська Комісія тим способом, що основний текст виготовляв проф. Ю. Сіцинський, а члени Комісії, які збиралися регулярно двічі на тиждень протягом майже 3 років, дискутували над ним, виробляючи остаточний текст. Для точности перекладу використовували і порівнювали всі відомі найстарші і найточніші тексти в стародавніх мовах, для чого в складі Комісії були висококваліфіковані знавці мов старогребейської, грецької, латинської, староболгарської та інших. Остаточну редакцію і ТРИ коректури видання перевів теж Ю. Сіцинський. Таким чином, була виконана величезна праця, без прикладу до того часу, яку хіба можна порівняти з працею Острозької Академії над виданням Біблії 1581 року. Тому переклад Євангелії і Апостольських посланій Подільської Комісії, у виданні 1907 року, став основним і провідним для всіх дальших перекладів колегіяльних й особливо індивідуальних.

газ. «Свобода» (Нью-Йорк). — 1955. — № 203. — 21 жовтня [10].

Список використаних джерел:

1. Огієнко Іван Іванович // Вікіпедія — вільна енциклопедія. — Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
2. «М. З.». Історія української літератури. — К., 1967. — Т. I. — С. 47.
3. Біблія // Вікіпедія — вільна енциклопедія. — Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
4. Шендеровський В. Людина, яка зробила апостольську справу // Урядовий кур'єр. — 2006. — № 136. — 25 липня. — С. 12.
5. Мацько В. П. Пророчі благовісти // Проблеми духовного і національного відродження на Поділлі / До 90-річчя утворення Подільської «Просвіти»: матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції. 9-10 листопада 1995 р. — Хмельницький, 1995. — С. 60-63.
6. Морачевський Пилип // Енциклопедія Українознавства-II. — Львів: НТШ, 1996. — Т. 5. — С. 1648.
7. Науменко В. Ф. С. Морачевский и его литературная деятельность // Киевская старина. — 1902. — № 11. — С. 176-185; № 12. — С. 461-468.
8. На Чернігівщині шанують пам'ять Пилипа Морачевського // Голос Православ'я. — 2008. — № 2. — січень. — С. 3.
9. Переклад Біблії Івана Огієнка // Вікіпедія — вільна енциклопедія. — Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
10. Січинський В. В справі новішого перекладу Євангелії українською мовою // Свобода (Нью-Йорк). — 1955. — № 203. — 21 жовтня; Копія з родинного архіву А. М. Трембіцького. — 1 арк.
11. Гудзик К. «Новий Заповіт» Пилипа Морачевського // День. — 2007. — № 96. — 15 червня, п'ятниця.
12. Українська Біблія. Перший повний православний переклад // Голос Православ'я. — 2004. — № 18. — вересень. — С. 3.

The article is about the popular article of V. Sichinskogo «On business of more new translation Gospel into Ukrainian language» (New York, 1955).

Keywords and words-combinations: Sainted Letter, translations of Bible by P. Morachevsky and Ohienko.

Отримано: 19.05.2010 р.

УДК 001(477)(092)+061.2(71)

І. І. Тюрменко

Національний авіаційний університет, м. Київ

МИТРОПОЛИТ ІЛАРІОН І ТОВАРИСТВО «ВОЛИНЬ»

У статті йдеться про взаємозв'язки митрополита Іларіона (І. Огієнка) з Товариством «Волинь» та Інститутом дослідів Волині у Вінніпезі (Канада). Розкривається роль православного митрополита у розвитку національно-культурного життя та внесок волинської громади у науково-видавничу справу в українському зарубіжжі.

Ключові слова і словосполучення: Товариство «Волинь», Інститут дослідів Волині, митрополит Іларіон, науково-видавнича діяльність, культура українського зарубіжжя.

У сучасних умовах розширились дослідження, присвячені історії та культурі українського зарубіжжя. Попри накопичення значного пласту наукових розвідок, статей, дисертаційних досліджень у сучасній літературі ще немає ґрунтовних праць, присвячених діяльності українських громад за кордоном. Одному з таких земляцтв — Товариству «Волинь» та Інституту дослідів Волині — присвячена низка статей та перше монографічне дослідження [1]. Однак і воно, на жаль, не дає повного відображення насиченого та багатоманітного життя волинської громади. Справа у тім, що значна частина документів і матеріалів про ті події ще й досі знаходяться у приватних архівах. Майже чи не єдиним джерелом залишаються матеріали науково-популярного видання «Літопис Волині». Проте і вони не відбивають у повному обсязі роботу, що її вело волинське земляцтво. Метою даного дослідження є висвітлення однієї із яскравих подій в житті Товариства — співпраці з Першоієрархом Української Православної Церкви в Канаді — митрополитом Іларіоном.

У 1949 році у Вінніпезі, столиці канадської провінції Манітоба, створилася невеличка громада — «Ініціативний гурток волиняків». Його першими засновниками стали новоприбулі з повоєнної Європи, яких пов'язувала не лише рідна Волинь, а й жагуче бажання не поривати зв'язків із рідним краєм, необхідність поділитися із земляками враженнями від пережитого воєнного лихоліття, довідатися про долю рідних і близьких, підтримати один одного у скрутний час, розповісти всьому світові про культуру та історію Волині.

Власне збором матеріалів про Волинь і присвятило свою роботу волинське земляцтво. Накопичення різнопланових матеріалів з волинезнавства дуже швидко вийшло за межі видавничих потужностей і кадрових ресурсів. Виникла потреба розширити склад